

ЖІНОЧІ ПОСТАТІ ТА ЇХНЯ ІСТОРИЧНА РОЛЬ У ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОМУ ЛІТОПИСІ

У статті описано та проаналізовано жіночі постаті, згадані у Галицько-Волинському літописі. З'ясовано, що Галицько-Волинський літопис звертає увагу на жінок частіше, ніж Повість минулих літ чи Київський літопис. Також виявлено, що жіночий світ Галицько-Волинського літопису має зокрема іноземний характер, бо окрім історичних постатей Київської Русі (Галицько-Волинського князівства), у ньому йдеться також і про польських, угорських та німецьких королів, герцогинь тощо. Зроблено висновок, що така посилена увага до жінки у цьому творі пізнього середньовіччя пояснюється збільшенням ролі жінок в тогочасній історії, коли жінки брали участь у політичних справах, або й ставали на чолі держави як регенти, або навіть як повноправні спадкоємиці.

Ключові слова: Галицько-Волинський літопис, Галицько-Волинське князівство, жінка, дружина, історична постать, князь, княгиня, король, королева, герцог, герцогиня, Київська Русь, Угорщина, Польща, українська література, черниця, свята, благочестива.

Постановка проблеми. З усіх трьох літописів, які складають своєрідну трилогію історіографії Київської Русі, "Галицько-Волинському" найбільше підходить умовне визначення "жіночий", за аналогією до Євангелія від Луки. Якщо "Повість минулих літ" містить приблизно з десяток більш-менш змістовних образів жінок, в той час, як описує багато століть (якщо навіть не рахувати недатованої її частини, "Київський літопис" повідомляє чимало кількості жіночих імен в історії князівства, але з них помітними є лише одиниці, то "Галицько-Волинський літопис", розповідаючи про події одного лише XIII ст., і концентруючись здебільшого лише навколо історії Галицького-Волинської Русі, не оминає увагою приблизно 15-16 жіночих постатей, майже в кожній з яких непересічна доля.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Роботу над дослідженням Галицько-Волинського літопису проводили чимало українських та російських науковців, зокрема М. Грушевський [1], І. Франко, І. Махновець [2], Н. Федорак [3], П. Білоус [4], А. Генсьорський [5], Р. Федорів [6], А. Горovenko [7], Н. Фирсов [8], М. Люстров [9], А. Орлов [10] та ін. Проте окремо до аналізу жіночих постатей у цьому творі ніхто з науковців не звертався.

Мета роботи. описати та проаналізувати жіночі постаті, які згадані у Галицько-Волинському літописі.

Виклад основного матеріалу. Якщо "Повість минулих літ" зображує або корінних руських жон, або ж візантійських принцес, "Київський літопис" акцентує увагу лише на місцевих княгинях чи родичках князів, то "Галицько-Волинський літопис" звертається до історичних осіб Заходу (Польщі, Угорщини, Німеччини), які подекуди й не мали прямого відношення до історії Руського королівства.

До того ж, "Галицько-Волинський літопис" пише про жінок, які були не лише дружинами князів чи королів, а й займалися державними справами, правили як регенти, або, принаймні, боролися за владу для своїх синів.

Однією із таких жінок є друга дружина Галицького князя Романа Великого Анна, або ж за деякими припущеннями, Єфросинія. Образ цієї княгині без перебільшення можна вважати подібним до образу святої Ольги Київської, оскільки жодній іншій жінці у всіх трьох літописах не приділено стільки уваги, як цим двом, і жодна (у всякому випадку, з тих, які мали хоч якусь реальну владу) не користувалася такою повагою і благоговінням літописця. Єдина різниця між ними в тому, що Анна, на відміну від Ольги, не була канонізована. Однак, її образ пронизує весь літопис, вона згадується навіть після її смерті, що свідчить про величезний її вплив на державні справи Галицько-Волинського князівства, а згодом королівства, і любов до неї сучасників.

Анна-Єфросинія, на думку науковців, була дочкою або близькою родичкою візантійського імператора Ісака Ангела і його першої дружини Ірини Палеолог. Саме через це, коли її чоловік, князь Роман, загинув, вона мала право претендувати на регентство про своїх малолітніх дітей, Данилові і Василькові.

Літопис детально описує боротьбу Анни за батьківський спадок для її синів, те, як після смерті Романа, галицький престол намагався зайняти спочатку Рюрик, "и не успѣвши ничтоже" [11], бо Анні взявся допомагати угорський король Андраш, потім галицькі бояри посадили на княжіння ще одних претендентів – Ігоревичів, Володимира і Романа, тоді як княгиня Анна, "вземше дѣтя своихъ в Володимерь" [11], а згодом ще й до краківського князя Лешека Білого. Як зрештою, за допомогою короля Андраша, своїх вірних радників і воевод, а також князя Лешека Білого, Данило все-таки зайняв батьківський престол. Та, оскільки діти були ще малі, Анна "хотяща бо княжити сама" [11], але "невірні" галичани цього не допустили і вигнали її з Галича, а по досягненню її синами повноліття, Анна, як свідчить літопис, "восприимши мнискый чинъ" [11].

Цікаво, що літописець, незважаючи на те, що Анна – жінка, а в тодішній Русі жіноче правління було нечуваним (свята Ольга – це виняток), з розумінням і підтримкою ставиться до намірів Анни стати намісницею в Галичі, а її бояр, які її вигнали і намагалися захопити владу самі, називає "невірними" і "підступними". Певно, чи то повага до померлого її чоловіка була настільки великою, чи автор цієї частини літопису особисто знав про чесноти княгині, але, як би там не було, Анна тут постає героїнею, а галичани – лиходіями.

І, хоча боярам вдалося змусити Анну зректися регентства і постригтися в черниці, вона однаково ще багато років мала чималий вплив на свого сина Данила, була його незмінною порадицею. Зокрема, коли Данило вагався, чи приймати йому королівську корону від Папи Римського, "и уб Болеславъ, и Семовить, и бояре Лядьскы противу поганымъ" [11], а відтак, отримав від східного католицького світу воєнну допомогу для боротьби з ворогами.

Не оминув літопис увагою й смерть Анни, повідомляючи, що поховали її з великими почестями, а діти оплакували свою матір.

Другим помітним образом жінки-правительки у "Галицько-Волинському літописі", як не дивно, виступає жінка, яка практично не відіграла ніякої ролі в історії Галича чи Волині, але була досить скандально відомою особистістю в Угорщині. Мова йде про дружину вже згаданого угорського короля Андраша Другого Гертруду Меранську.

Гертруда була дочкою герцога Меранського Бертольда Четвертого і сестрою французької королеви Агнеси. Будучи дружиною Андраша вона, по-перше, мала величезний вплив, завдяки чому протягувала своїх родичів до вищих ешелонів угорської влади, за що її не любив ні народ, ні угорська знать, а по-друге, воювала разом зі своїм чоловіком проти його брата Імре, а також проти герцога Швабії Філіппа, якого вбили "сов **Цідоуь брата королевое"**

Як повідомляє "Галицько-Волинський літопис", після вбивства Філіпа Швабського, брат Гертруди просив її знайти йому союзника, заради чого Гертруда "дщерь свою за лонокрабовича за **Лудовика. Б** бо мужъ силень и помощникъ брату ее" [11]. Більше того, під час відсутності Андраша в Угорщині, коли він воював у Галицько-Волинській державі, Гертруда фактично керувала королівством, як регент, за що її взагалі ненавиділи.

Дочку ж Гертруди літописець також не оминув увагою, зазначивши, що "Юже нын **Частъ** именовъ Альжьбитъ, преднее бо имя ей Кинека, много бо послужы Богови по мужи своемъ, и святу нар **Частъ** до речі, Єлизавета Угорська фігура також непересічна в історії середньовічної Європи. Окрім того, що Єлизавета, за прикладом своєї матері, керувала герцогством свого чоловіка під час його відсутності, вона також була визнана святою католицької церкви за її надзвичайну доброту і допомогу вбогим. Зокрема, легенди оповідають про наступний випадок. Герцог Людовік не схвалював благодійності своєї дружини, тому заборонив їй носити їжу бідним. Але Єлизавета не послухалась свого чоловіка і вирішила віднести селянам хліб у фартуху. Герцог випадково зустрів її і суворо спитав, куди вона йде і що у неї у фартуху. Єлизавета ж, злякавшись його гніву, сказала, що несе троянди. Чоловік, звісно, не повірив їй і наказав показати. Коли ж Єлизавета розгорнула фартух, сталося диво – там справді виявилися троянди. Так Господь врятував свою вірну подвижницю від жорстокого чоловіка, а також багатьох людей, яким вона ще могла допомогти.

Тобто, якою б не була ненависною матір, вона народила на світ обожнювану всіма дочку.

Сама ж Гертруда Меранська закінчила своє життя трагічно. Під час чергового походу її чоловіка, короля Андраша, у Галицько-Волинське князівство, на полюванні Гертруді влаштували засідку, напали на неї і вбили, а її тіло було пошматоване, з чого можна зробити висновок про глибину ненависті до цієї королеви. В літописі про це міститься короткий запис, де сказано, що "Король же пусти Володислава, и собра много вои и иде на Галичь. Ставше же во **манастыръ Лелесов** убити. И убиша же жену его..." [11].

Також, видатною жінкою, яка згадується у "Галицько-Волинському літописі" є Гремислава, дружина Лешека Білого, князя Краківського. У літописі про неї сказано небагато, лише, що коли "Потом же **с** **Ингварь в Володимер** Поя у него Лестько дщерь и пусти, иде же ко Орельску" [11]. Однак, як вже зазначалося, Гремислава була жінкою непересічною. Так само, як і Анна, дружина князя Романа Великого, Гремислава після смерті свого чоловіка зажадала для себе статусу регента при малолітньому сині Болеславі Сидливому. Вона навіть наказала викарбувати монети із власним зображенням у вигляді королеви. Проте, як і її руська попередниця, Гремислава не змогла втримати владу у Кракові, і надалі керувала лише Сандомиром, іншим володінням покійного князя Лешека.

На відміну від Гертруди Меранської, Гремислава брала участь у долі Галицько-Волинської держави, зокрема, в літописі описано випадок, коли Ростислав Михайлович, племінник Данила Галицького, отримавши воєнну допомогу в угорського короля Бели, "Поимъ вои идетъ в Лядьскую землю. И молися Лстьковой и **уб** **Вди** да послеть с нимъ ляхы, и посла с нимъ вое" [11], щоб воювати з Данилом. Також

йдеться про те, що бояри та інші ляхи, які хотіли були втекти до Данила, почувши, що Ростислав вийшов з похід із їхнім військом, "хотяще имъ получить милость у Лестьковича и у матери его" [11].

Загалом Гремислава, як і Анна, все життя боролася за права свого сина на батьківський спадок, чим заслужила повагу хроністів.

Окрім цього, Гремислава була матір'ю Соломії, яка також відіграла свою роль у династичних стосунках та правах на галицький престол. Її батько, Лешек Білий послав до угорського короля посла з пропозицією: "поими дщерь мою за сына своего Коломана и посади и в Галичи" [11], на що Андраш радо пристав. Ця Соломія, як свідчать перекази, була дуже набожною дівчиною, тому зберегла цноту в шлюбі, а після смерті чоловіка вступила до ордену Кларисинок. Більше того, за її сприяння були побудовані монастирі. За своє благочестя і заслуги перед Церквою, Соломія була канонізована Папою Римським.

Не менш помітною фігурою історії загалом і літопису зокрема є Олена Романівна Галицька, дочка Романа Великого і його першої дружини Предслави Юрїївни. Будучи дружиною Михайла Всеволодовича, князя Київського, Олена вважала своїх братів по батькові, Данила і Василька, незаконнонародженими, через нібито насильницький постриг у черниці її матері, княгині Предслави. А спадкоємцем галицько-волинського трону вважала свого сина Ростислава, в майбутньому князя Київського, Новгородського і Галицького.

Це досить поширене явище в історії, коли діти першої дружини монарха або просто родичі спадкоємців престолу вважали їх бастардами і намагалися захопити владу в свої руки. Згадати хоча б Єлизавету Тюдор, королеву Англії, і Марію Стюарт, королеву Шотландії, коли друга вважала себе законною королевою Англії, роками плела інтриги проти Єлизавети, за що, як відомо, після багатолітнього ув'язнення була страчена. Або англійського короля Едуарда Третього, який вважав французьких королів із династії Валуа узурпаторами, бо трон, на його думку, мав перейти йому через його матір Ізабеллу, останню представницю династії Капетингів. Або ж сторінку російської історії, коли царівна Софія, дочка Олексія Михайловича і Марії Милославської, яка правила як регент і намагалася закрити свої права на трон, обійшовши своїх братів Петра і Іоанна, синів Наталії Нарішкіної.

Щодо Олени Романівни, то у літописі про неї розповідається в епізоді, коли Михайло, чоловік Олени, "втік із Києва в Угри", Ярослав Інгварович (брат Гремислави Луцької), "ѡхавъ я княгиню его и бояръ его поима" [11]. Але князь Данило, довідавшись про це, просив його відпустити сестру до нього в Галич, де вони з Васильком "держаста ю во велицѣмъ Луцкѣмъ мѣстѣ". Після чого її чоловіку віддали в управління місто Луцьк. Коли ж монголо-татари захопили Київ, Олена з Михайлом втекли в німецькі землі, де їхні сліди й загубилися.

Ще однією жінкою, яка тримала у своїх руках владу, можна вважати Гертруду Австрійську, племінницю і спадкоємицю останнього герцога Австрії і Штірії Фрідріха. "Галицько-Волинський літопис" повідомляє, зокрема, про те, що король Угорщини Бела Четвертий, потребуючи воєнної допомоги Данила Галицького, запропонував йому: "Пошли ми сына Романа, да вдамъ за нь сестру герцикову, и вдамъ ему землю **Нѣмцѣмъ** **ѡмѣ** **Цкумъ** Молодят одружили, але приєднати Австрію до Галицько-Волинської держави так і не вдалося, тому що Гертруда, як і більшість інших жінок тієї епохи, не змогла втримати владу на власних землях, за які одразу почалася запекла боротьба між братом її першого чоловіка Оттоном, самим королем Белою і власне її чоловіком Романом. Короля ж Белу Гертруда навіть "твердяшеть и крестомъ" [11], що австрійські землі належатимуть їй і її чоловіку, а він на них не захватиме, чого він, певна річ, не виконав.

Якийсь час Гертруда все ж керувала Австрійським герцогством, поки підступний король Бела не взяв Відень в облогу. Літопис свідчить, що Гертруда з Романом пережили у Відні великий голод, збиралися навіть їсти коней, "ѡбо баба ходящи и купящи корьмлю потаи въ **градѣ** **ѡвяднѣ** **ѡприносящи**" [11]. Гертруда ж радила Роману: "Княже, поиди ко отцю" [11], проте виїхати з обложеного міста було неможливо.

Як бачимо на прикладі цієї жінки, навіть законний спадок у них могли відібрати, не кажучи вже про те, що керувати державою від чийогось імені.

Про дружину самого Данила Галицького, який є центральною постаттю цього літопису, автор дає досить скупі відомості. Звали її Анна, вона була дочкою знаменитого новгородського князя Мстислава Удатного, якому пощастило навіть деякий час княжити у Києві, і його дружини Марії. Були часи, коли Данило був ще малим, і Мстислав також претендував на галицький престол, однак тамтешній люд його не прийняв. Зате "узав Данила в нього, Мстислава, дочку, на імя Анна, і родилися від неї сини й дочки". У літописі описаний візит Данила з Анною до Мстислава у Новгород, де він дуже пишно їх прийняв, подарував зятєві Данилу свого коня, "акого же в **та лѣ** **ѡбъ** **ѡбъ**" [11], і "свою Анну даривъ великими дарми" [11].

Також літопис зазначає, що під час монголо-татарського нашествия, Анна разом з дітьми втекла до Польщі, де король Данило, по закінченню війни, їх знайшов.

Ще раніше Мстислав Удатний, коли ще будував плани правити в Галичі, послухавшись своїх бояр, які ставилися до нього вороже, "вда дщерь свою меншую за королевича Андрѣя" [11], якому дав у володіння місто Перемишель. Автор літопису пише, що підступний боярин Судислав порадив йому поставити на Галицькому княжінні Андрія: "Княже, дай дщерь свою обрученую за королевича и дай ему Галичь. Не можешъ бо держати самъ, а бояре не хотятъ тебе" [11], хоча Мстислав хотів віддати Галич

Данилові. Однак бояри перешкождали цьому, тому Мстислав змушений був таки поставити на чолі князівства свого зятя королевича Андрія.

Окремої уваги заслуговують також три дочки угорського короля Бели Четвертого – Анна, Кунегунда (або св. Кінга) і Констанція, про яких йде мова у "Галицько-Волинському літописі".

За прикладом Київського князя Ярослава Мудрого, король Бела повідавав своїх дочок заміж за іноземних правителів, а їх у нього було п'ятеро, однак Єлизавета, герцогиня Баварії, і св. черниця Маргарита в "Галицько-Волинському літописі" не згадані.

Отже, Анна Угорська була дружиною київського князя Ростислава Михайловича (сина Олени Романівни Галицької). Вперше згадується з приводу відмови її батька видати її за Ростислава, а вдруге – коли Бела "вдасть зань паки доч [редакція] [11]. Михайло є Чернігівський, батько Ростислава, почувши одразу поїхав до Угорщини, сподіваючись сховатися там від монгольського нашестя, але не удостоївся гідного прийому, і, розгнівавшись, повернувся додому. Далі Анна згадана лише, коли її чоловік хотів захопити Галич і княжити там, і для цього взяв її, Анну, з собою, очевидно, сподіваючись підкріпити шлюбом з королівською дочкою свої претензії на Галицький престол.

Зрештою, і чоловік, і сини Анни загинули у боротьбі за владу, а сама Анна переїхала жити до своєї дочки Кунегунди в Чехію (де та була королевою), і, за переказами, забрала з собою частину королівської скарбниці Угорщини та корону св. Стефана.

Кунегунда Угорська, в майбутньому св. Кінга (саме так вона названа в літописі) у 15 років була видана заміж за краківського князя Болеслава Сором'язливого, сина Лешека Білого і Гремислави. Згідно з легендами Кунегунда була настільки набожною, що утримувалася від виконання подружніх обов'язків, через що у них з Болеславом не було дітей. Окрім того, вона відрізнялася іншими християнськими чеснотами, за що була канонізована католицькою церквою. У "Галицько-Волинському літописі" Кунегунда під іменем Кінга потрапила завдяки випадку, коли Данило Галицький просив у Болеслава воєнної підтримки, але той воювати не хотів і вести переговори відмовився, тож "жена же его помогаше Данилови словесы, б [редакція] бо дщи короля угорського именемъ Кинька" [11]. З вищесказаного можна припустити, що Кінга брала участь у державних справах, а значить була жінкою досить розумною і владною.

Третя дочка короля Угорщини Бели Четвертого і його дружини Марії Ласкарини, Констанція, мала прямий зв'язок із Галицько-Волинським королівством, бо була дружиною Лева Даниловича, спадкоємця і наступника Данила Галицького. Констанція, як і більшість тогочасних принцес, була видана заміж задля воєнного союзу між державами. В літопис збереглися записи про довгі перемовини між угорським королем Белом і Данилом щодо цього шлюбу, бо Данило не вірив обіцянкам Бели, "древле бо того [редакція] [11]. Зрештою ж, після тривалих переговорів і навіть клятв Бели митрополиту, що він дотримає своєї обіцянки, Данило "поя дщерь его сыну си жен [редакція] [11]. Відмінність Констанції від інших іноземних дружин руських правителів полягала в тому, що вона й після шлюбу залишилася католичкою, не бажаючи порушувати духовні зв'язки зі своїми канонізованими сестрами – Кунегундою і Маргаритою. Зокрема, саме заради неї у Львові, столиці Галицько-Волинського королівства був побудований костел Божого тіла, який існує і сьогодні. Окрім цього, відомо, що Констанція відвідувала свою сестру Кунегунду у монастирі кларисинок у Старому Сончі.

Єдиною жінкою, яка не була ні княгинею, ні королевою, ні принцесою, але знайшла місце на сторінках літопису є невідома на ім'я "кормильчя Нездиловаа" [11], яка під час ради в Ярославлі замість підтримати князя Давида, який вважав її за матір, підтримала підступного боярина Судислава, а Давиду "в [редакція] [11], що він не зможе отримати город сей. Напевне, цей випадок підлого зрадництва з боку майже рідної людини, настільки вразив очевидця, що, хоча ця жінка й не була благородного походження, він записав цей випадок у свій твір.

Також у літописі згадана (знову таки, невідома на ім'я) княгиня Рязанська, якій судилася трагічна загибель від рук монголо-татарських загарбників). Під час їхнього нашестя, як пише автор, "б [редакція] в бо время княгини его Прыньскы" [11], куди вороги заманили її чоловіка Юрія Ігоревича, і вбили їх обох.

Широковідома історія, на жаль, не відображена у "Галицько-Волинському літописі" трапилася з іншою Рязанською княгинею, дружиною сина Юрія Ігоревича, Євпраксією. Хан Батий, дізнавшись про її неземну красу, вимагав князя Федора віддати йому її в наложниці, на що той, звісно, відповів, що нечестивому хану не гоже навіть дивитися на правовірну християнку. Отримавши таку зухвалу відмову, хан наказав стратити Федора і відправити до Рязані загін по красуню-княгиню. Євпраксія ж, дізнавшись про загибель свого чоловіка і про те, що її хочуть взяти в полон, з відчаю зістрибнула з вежі разом зі своїм сином, немовлям Іваном, і розбилася на смерть. Незважаючи на те, що за християнськими повір'ями, самогубство вважається страшним гріхом, Євпраксія була визнана православною церквою блаженною за те, що обрала смерть замість безчестя [12].

Принагідно згадані у літописі дружина князя Василька Романовича Олена (Добрава) Юрївна, а також його дочка Ольга, дружина Чернігівського князя Андрія Всеволодовича. Але про них сказано так мало і типово, що зупинятися на їхніх образах не варто.

5. Antin Gensiors'kyu. Galyts'ko-Volyns'kyu litopys. Protse skladannya : redaktsii i redaktory [Galicia-Volyn Chronicle. The Compilation Process : Publishing Houses and Editors] / A. Gensiors'kyu. – Kyiv, 1958. – 66 s.
6. Galits'ko-Volyns'kyu litopys [Galicia-Volyn Chronicle] / [upor. i vstup. slovo R. M. Fedoriv]. – K. : Chervona kalyna, 1994. – 255 s.
7. Gorovenko A. V. "Galits'ko-Volynskaya letopis", proiskhozhdenie eyo khronologizovanoj redaktsii i "propavshiy" rasskaz o knyazhenii Romana v Galiche ["Galicia-Volyn Chronicle", the Origin of its Chronicled Edition and "Missing" Story of the Roman Reign in Galicia] / A. V. Gorovenko // Mech Romana Galitskogo v istorii, epose i legendakh [Roman Galitskiy's Sword. Prince Roman the Great in the History, Legends and Epics] / A. V. Gorovenko. – SPb. : "Dmitriy Bulanin", 2011. – S. 191–208.
8. Firsov N. N. Soderzhanie i kharakteristika Galitsko-Volynskoy letopisi [Content and Characteristics of Galicia-Volyn Chronicle] / N. N. Firsov. – Kazan, 1891. – 50 s.
9. Lyustrov M. Yu. Evropa i evropeitsy v Galitsko-Volynskoy letopisi [Europe and Europeans in the Galicia-Volyn Chronicle] / M. Lyustrov // Drevnerusskaya literatura : Tema Zapada v XIII–XV vv. I povestvovatel'noe tvorchestvo [Old Russian Literature : Subject of the West in the XIII–XV Centuries and the Narrative Creativity]. – Moskva, 2002. – S. 9–25.
10. Orlov A. O galitsko-volynskom letopisanii [About Galician-Volyn Chronicle Writing] / A. O. Orlov // TODRL, 1947. – T. 5. – S. 15–24.
11. Galitsko-Volynskaya letopis (original) [Galicia-Volyn Chronicle (Original)] [Elektronnye publikatsii Instituta Russkoy literatury (Pushkinskogo doma) RAN]. – Rezhym dostupu : <http://lib.pushkinskijdom.ru/Default.aspx?tabid=4961>.
12. Povest' o rasorenii Ryazani Batyem v 1237 g. / Drevnyaya russkaya literatura [The Tale of Baty's Ryazan Devastation in 1237] / Ancient Russian literature : [monografiya]. – Moskva, 1980. – 77 s.
13. Cherepnin L. V. Letopiset Danila Galitskogo [Daniel Galitskiy's Chronicler] / L. V. Cherepnin // Istoricheskie zapiski [Historical Notes]. – 1941. – T. 12. – S. 228–253.

Матеріал надійшов до редакції 15.10. 2014 р.

Щербак О. В. Женские личности и их историческая роль в Галицко-Волынской летописи.

В статье описаны и проанализированы женские личности, упомянутые в Галицко-Волынской летописи. Выяснено, что Галицко-Волынская летопись обращает внимание на женщин чаще, чем Повесть временных лет или Киевская летопись. Также обнаружено, что женский мир Галицко-Волынской летописи имеет, в частности, иностранный характер, ибо кроме исторических фигур Киевской Руси (Галицко-Волынского княжества), в нем говорится также и о польских, венгерских и немецких королевах, герцогинях и т. д. Сделан вывод, что такое повышенное внимание к женщине в этом произведении позднего средневековья объясняется увеличением роли женщин в тогдашней истории, когда женщины принимали участие в политических делах, или становились во главе государства как регенты, или даже как полноправные наследницы.

Ключевые слова: Галицко-Волынская летопись, Галицко-Волынское княжество, женщина, жена, историческая фигура, князь, княгиня, король, королева, герцог, герцогиня, Киевская Русь, Венгрия, Польша, украинская литература, монахиня, святая, благочестивая.

Shcherbak O. V. Female Figures and their Historical Role in the Galicia-Volyn Chronicle.

Of the three chronicles, which constitute a kind of historiographical trilogy of Kiev Rus, "Galicia-Volyn Chronicle" has the most suitable conventional definition of "female", similar to the Gospel of Luke. If the "Tale of Bygone Years" contains about a dozen more or less meaningful images of women, describing many centuries, "Kyiv Chronicle" reports the considerable number of female names in the history of the principality. "Galicia-Volyn Chronicle" describes the events of the XIII century and is concentrated mostly just around the story of Galician-Volyn Rus. If the "Tale of Bygone Years" depicts roots of Russian wives or Byzantine princesses, "Kyiv Chronicle" focuses only on the local princesses or princes' cousins; "Galicia-Volyn Chronicle" refers to the historical figures of the West (Poland, Hungary and Germany) who sometimes do not have the direct relationship to the history of the Kingdom of Rus. In addition, "Galicia-Volyn Chronicle" writes about women who were not only princes or kings' wives, but also were engaged in public affairs, ruled as regents, or at least fought for the power for their sons. So as you can see, "Galicia-Volyn Chronicle" focuses the attention on women – historical figures of the era. Obviously, this is due to the fact that to ignore them was impossible, especially most of them played the important role in the fate of Galicia-Volyn principality and neighboring states. Almost all of these individuals somehow interfered in the affairs of the state, were their husbands and sons' advisors.

Key words: Galicia-Volyn chronicle, Galicia-Volyn kingdom, woman, wife, historical figure, prince, princess, king, queen, duke, duchess, Kiev Rus, Hungary, Poland, Ukrainian literature, nun, holy, pious.